

KÕNELUS

Urmas Klaas: Setomaad tunnen lapsepõlvest saati

• Põlva maavanemana olete käinud üpris tihedalt Setomaal, ning mitte üksnes Põlva maakonna piires. Mis ajast hakkasite huvi tundma ja tähelepanu pöörama selle paikkonna vastu?

Urmas Klaas: Setomaad ja setosid olen lapsest saadik teadnud ja tundnud. Mu isa perekond elas Pankjavitsa lähedal. Isa on õppinud Petseri keskkoolis, nõukogude võim ei lasknud tal seda kooli lõpetada. Mäletan vanaema ja isa jutte nende kodukülalt ja tolle paiga inimestest. Seal küüditati Siberisse mu isama. Isa, kes oli tol ajal Tallinnas koolis, läks ise emale seltsiks.

Lapsena olen Setomaal palju ringi liikunud ja mul on omigi mälestusi Pankjavitsast, sealsetest küladest, Petserist.

Võõpsus emapoolse vana-

Urmas Klaas ja osa „Lustilise“ ansamblist Värskas 18. detsembril 2005.

ema juures suviti elades sõitsin jalgrattaga kogu ümbruse läbi.

Kooliajal otsisin ja leidisin kirjandust Setomaa kohta.

Urmas Klaas on sündinud 1971. a. Rāpinas. 1989 lõpetanud Rāpina Keskkooli. 1994 lõpetanud Tartu Ülikooli ajaloo-osakonna (ajaloolane, ajaloo- ja kodanikuõpetuse õpetaja), 1998 ajaloomagister. Töötanud Tartu Ülikooli õppejõuna 1994-2003, Postimehe toimetajana ja peatoimetajana 1995-2003. 2004 jaanuarist Haridus- ja Teadusministeeriumi osakonna juhataja. Alates 2004 juulist Põlva maavanem.

Ülikoolis ajalugu õppides kirjutasin uurimustöö õigeusu kiriku ajaloost – ka Setomaaga-Petserimaaga puutusin selles kokku.

1990-ndate aastate alguses kirjutasin „Postimehes“ palju Tartu rahu ja Petserimaa teemal. Kinnitan nüüdki, et Tartu rahuleping on iseseisva Eesti riigi alustala.

- 17. nov. 2005 kiitis valitsus heaks Setomaa kultuuriprogrammi 2006 - 2009. See annab Setomaale ja setodele võimaluse kultuuriliselt areneda

veel mõnda aega, tõsi küll, vaid kunagise ENSV piires. Kuidas arenevad piiriülesed sidemed ja suhted – Põlva maakonna ja

Petseri rajooni vahel?

Urmas Klaas: Juba siis, kui tulin 2004. a. juulis Põlva maavanemaks, soovisin kohtuda Pihkva kuberneriga, aga teine pool ei leidnud aega kohtumiseks. Suhted Petseri rajooniga arenevad praegu lootustandvalt, Petseri administratsioon on näidanud üles huvi ja taht. Meie samuti. Põlva maavanemana toetan igati Setomaa Valdade Liidu initsiatiivi ja tegevust suhtlemisel Petseriga.

- Missuguseid setode tegevusi peate maakonna juhina märkimisväärseteks?

Urmas Klaas: Mul on hea meel, et Setomaa Valdade Liit tegutseb tõsiselt. Samuti Seto Kongress ja kongressi vanemate kogu. Ühisaruteludel tekkivad küll vaidlused, kuid nende kaudu kooruvadki välja õiged sihid

ja meetodid.

Minu arvates keskne küsimus Setomaa jaoks on hariduse kättesaadavus ja tase. Väga tähtis on näiteks Värskas Ühisgümnaasiumi hea kuulsus. Seto lapsed peavad saama hea hariduse.

Pilt Värskas lasteaia ja raamatukogu laienduse valmimispeolt 30. septembril 2005. Vasakult: Põlva maavanem Urmas Klaas, Värskas vallavalikogu aseesimees Kaido Päck vallavanem Rein Järvelill, vallavalitsuse arengunõunik Rutt Riitsaar, raamatukogujuhataja Eha Kütt, lasteaiajuhataja Elle Suss.

- Olete Setomaa asjatundjate valitsuskomisjoni liige. Komisjoni viimane istung toimus 3. juunil 2005 Värskas. Üheks päevakorrapunktiks oli ka noorte perede Setomaale elamaasumine.

Urmas Klaas: Setomaa asjatundjate komisjon teeb ettepanekuid valitsusele. Regionaalministri algatusel hak-

kab toimima Setomaa regionaalprogramm. Just sealt on võimalik taotleda toetust elukeskkonna parendamiseks. Iga Seto vald sai sel aastal 2,5 miljonit valla- teede remondiks-ehituseks.

Põlva maakonna piires käib praegu maakotade internetiseerimine.

- On olemas üleriigiline interneti „KülaTee“ programm. Loodan, et see aitab teha Setomaad elukeskkonnana liigitõmbavamaks. Jälgin omalt poolt, kuidas toimub regionaalprogrammi rahade kasutamine.

(„Setomaa“ intervjuu Põlva maavanema Urmas Klaasiga märkis üles Ilmar Vananurm)

Toimus 8. Seto Kongress

Värskas 3. detsembril toimunud 8. Seto Kongress algas Värskas koguduse preestri isa Afrati palvega ja küünla süütamisega kõigi sõjajärgsete Seto kongresside saadiku Ain Sarve mälestuseks. Leelokoor Leiko tervitas kongressi sõnadega: „olkõ teil jõudu, olku julgust, kõigil olku kimmäst sõnna...“

* EV peaministri tervituse luges ette Võru maavanem Ülo Tulik. Valitsusjuht soovis edukat kongressi ja lubas avitada ka piiri taha jäävaid inimesi.

* Petseri administratsiooni-juhi asetäitja Ludmilla Lukašina kiitis, et viimasel ajal osalevad ka Petseri rajooni setod ühisprojektides ning et setod peavad saama areneda mõlemal pool piiri. Ta tegi ettepaneku järgmine Seto kongress korraldada Petseris.

* VI Seto Kongressi Vanemate Kogu viimane peavanem Ahto Raudoja kandis ette vanematekogu viimase aasta tegudest (kohtumised peaministriga ja ministritega, ühistegevus Setomaa Valdade Liiduga, arutelud UNESCO kultuuripärandi asjus, ümarlauad jms), nentides, et lahendatud pole siiani Petserimaaga seotud inimeste üle kontrolljoone käimine.

* Ettekannetega esinesid:

Ene Padrik siseministeriumist, Margus Timmo ja Kaja Tullus Setomaa Valdade Liidust, Merli Mäger Setomaa-uuringute koordinaatorina.

* Seto mitmehäälse leelopärandi UNESCO vaimse kultuuripärandi nimekirja kandmise töödest kõnelesid Doris Kareva ja Aare Hörn.

* Schengeni viisaruumist ning Kagu-Eestis tasuta ja soodusviisade korrast rääkinud Peeter Püvi ja Lembit Sikk seni-kuuldud infole mitte midagi uut ei lisanud.

Mõni väljavõte II istungi sõnavõttudest.

* Rein Järvelill esines üleskutsuga hakata looma Seto Kultuuriautonomiat ja kaotada ära Seto kongress kui raha ja mõjuvõimu mitte omav ühendus.

* Silvi Laanetu kritiseeris Seto Kongressi Vanemate Kogu tööd.

* Helju Tsopatalo kõneles setode ääretult kurvast olukorrast Petserimaal. Siiski pole kultuurielu soiku jäänud. „Ma oppa vinne lastölõ seto laulõ,“ märkis Helju Tsopatalo.

* Heiki Valk tõdes, et Setomaa pinnale on vaja sellist keskust, kust koordineeritakse Seto teadust – kutsus ta üles looma

Seto Instituuti.

* Oie Sarv märkis oma esinemises, et kultuuriga ei tule tegelda, vaid tuleb elada kultuuris.

* Eesti poolest eraldatud Setomaa kurvast olukorrast kõnelesid veel Miralda Visnev, Jüri Vaidla, Riina Kabi.

* „Vahel on tunne, et meid polegi olemas... Oli kurb vaa-

Osalt aga küll.

Kui olid oma hääled (salajasel hääletusel) antud vanematekogu kandidaatide poolt, hakati üle kaema ja läbi hääletama kongressi otsuseid.

Esimese otsusena võeti vastu kongressi parandatud põhikord. Seejärel hääletati kultuuri-

Vaade VIII Seto Kongressi delegaate täis saali Värskas 3. detsembril 2005.

Leheküljel Ilmar Vananurme fotod

data, et jaanuaris, ja ka mai- ja juunikuul oli meid väga vähe Tallinnas Toompeal...“ märkis Georg Pelisaar.

„Suure Eesti“ „suure meedia“ jaoks polnud ka kongressi olemas. Ja kõiges selles ei saa me süüdistada ainult iseennast.

autonoomia eelnõust löike välja (kongresside ärakaotamise kohta). Seepeale võttis eelnõu esitanud Rein Järvelill otsuse eelnõu üldse tagasi.

Valdavate poolthääletega (69 häält) võeti vastu VIII Seto Kongressi otsus Seto Instituudi loomisest, tasuta viisade taotle-

kuuldava signaali sellest, mis asjad ahistavad Setomaa-Petserimaa rahvast ja mida see rahvas ootab ning loodab mitte ainult Eesti poliitikutelt vaid kogu oma Eestilt.

Ülevaate pani kirja ILMAR VANANURM

Euroliidu ja Venemaa viisad

Oktoobri keskel parafeeriti EL-i ja Venemaa viisalihtsustusleping, mis näeb ette ärimeeste, aga ka perekonnaga seotud ini-

meste kiiremat ja lihtsamat viisasaamist.

Seni on leping veel salajane ja mingeid konkreetseid klaus-

leid pole teada.

Kas see leping toob muudatusi ka Eesti Vabariigi õigusjärgse Petserimaaga seotud inimes-

tele?

Võibolla toob, aga ainult siis, kui me ise endast märku anname ja päevast päeva endast kõigepealt EV välisministeeriumile teada anname.

Ammu on selge, et meie eest

ei viitsi või ei taha heast peast ükski Eesti Vabariigi välisministeeriumi ametnik kosta ja teutseda.

(19. detsembri „Postimehe“ materjalide põhjal Ilmar Vananurm)